

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

№ 41.

Београдъ 13. Октобра

1845.

ЦАРИГРАДЪ.

Ова варошъ име Цариграда
 Носи, којомъ царъ Османе влада,
 Ту два мора подпоромъ се блаже
 Бѣло, Црно име нѣтъ се каже.
 Садъ подигне стасъ повоситъ цѣо
 Ка'но лабудъ вратъ свой свѣгбѣо,
 Садъ е опетъ мора скрѣе пѣна,
 Косъ нѣойзи сѣди до колѣна.
 У прилицѣ луноличне лѣпе
 Чврстимъ пасомъ зидови е крѣпе. —
 Чуда, да се са брега высине
 Седамъ кула виде одъ милине,
 У нѣмъ сунце господара кажу,
 Ситне звѣзде тамъ чуваю стражу;
 На небо се зиди пасланию,
 А бедеми едва с' видитъ даю;
 Успиню се кровови одъ кула;
 Ка'но бѣла ядра виде с' трула.
 Заяста е ова варошъ славна,
 Преко свию узвышена, главна,
 Гдѣ л' е мѣсто што толико вреди,
 Гдѣ с' юшъ злато ко прашина гледи? —
 Умилѣно срце се весели,
 Те вароши зракомъ дѣятъ жели,
 Којно е прибѣжиште вѣре,
 Гдѣ научникъ труда плоде бере.
 У томъ раю душа живитъ рада,
 Нитъ на небо жели поѣи када,
 Таквогъ мѣста ни е овогъ свѣта,
 Гдѣ се врлость у вѣнацъ саплета.
 Чимъ Муамедъ ка'но силанъ Дара (Darius)
 Гледну варошъ, којой нема пара,
 Учини се одсадъ легломъ знаня,
 Тако трае досадъ одъ постаня.
 У нѣой живи све сама мудрица,
 Мила наравъ и среѣна звѣздица,
 Неоживо юй славу подизати,

Нитъ брой хвале никада низати,
 Еръ ни една варошъ веѣа ние,
 Окиѣна нити богатѣе,
 Нитъ е лѣпшегъ трговине цвѣта,
 Да обиѣшь све краине свѣта.
 До сфера юй зиди с' узвышую,
 Да се люди и анѣли чую;
 А два мора по руку пружила,
 Те е, брате, лѣпо обкружила:
 Стегнуле ю ове воде слане
 Еднимъ пасомъ а од-а три стране;
 Текъ одъ едне сува земля стиже,
 Гдѣ с' троструко зидъ и кула диже. —
 То е варошъ прославѣна стара,
 Нѣой завиди Самаркандъ, Букара,
 Тко Сирию, Каиръ, Индъ обиѣ
 Одъ тогъ мѣста онъ лѣпшегъ невидѣл*)
 Райковиѣ.

НЕШТО О НАРОДУ АРМЕНСКОМЪ.

одъ Матѣ Бана.

(Продуженѣ.)

Неизмѣрно полезна и благонравна была су дѣйства христѣянства надъ свѣтомъ, али подъ политичнымъ видомъ ако е оно дало повода едному великому добру, дало га е и едному великому злу. Добро е разплоѣенѣ просвѣштеня и народне кнѣживности, по христѣянству найпре побуѣене. Навѣстителѣи благословя, да бы ий разумѣли сви народи, коима су приповѣдали вѣру, морали су иймъ преводити у нѣиовъ властитѣй езыкъ црквиена писма: томъ приликомъ сви нови

*) Овако е еданъ славанъ турскѣй пѣсникъ Яябегъ (кнезь Юванъ) лѣпоту Стамбола (Цариграда), свогъ отачбинѣ, опѣвао.
 Р.

народи, дошавши са сѣвера, почели су изобразавати све то болѣ свое ѣзыке, и служити се съ нѣма у свима књижевнимъ одношеніама; а надѣ тимъ ученѣ латинскогъ и грчкогъ ѣзыка, онда необходимо нужнога свимъ свештеницима, отворало їмъ е полѣ старе класическе литературе, и силило умове на нове производе. Тако се са књижевношћу подизало изображенѣ, кое после столѣтне радѣ сада е веѣ ступило на толи высокій степенѣ, тако у ѣзыку сачувала су се непроцѣпна сѣмена народности, коя сада толи силно проничу. Али некимъ злосреѣнымъ случаємъ ова вѣра, коя е са ѣзыцима народности сачувала, постала е орудіе, кое ослаблява силу тѣ исты народностей, разставляюћи нѣову единость црковнимъ разколима. То зло допрло е до страшнаго степеня у Арменїи: ту црквене разпре такомъ су омыромъ горѣле, да разколници, да бы сасвимъ погубили свою иновѣрну браћу, увѣрише Персіанце, кои онда често воѣаху ратѣ са Грцима, да Армени старога изповѣданія, слѣдећи исту цркву, кою и Грци, лако бы могли и своя оружія са нѣовимъ сдружити; и зато да їй треба сасвимъ уништити, и тимъ ослободити се одъ онога погубелнаго и невѣрнаго сусѣда. И то е единственный узрокъ быо дуги и страховиты догаѣая, кои су арменску землю опустошили. Црквена омраза Армена више їй е отуѣила и меѣусобно одалечила, него да бы была половина свѣта меѣу нѣи ставлѣна; више е крви пролила, него бы быо найлюбіи непрїатель; ова омраза на конацѣ више е него ишта друго нѣово узаймно робство извела. На ни у истомъ робствѣ она нѣе изчезнула: она и онде узаймнимъ сузама, узаймнимъ жалостима радуе се, а то што е и іошѣ ужаснѣе, стара се да се узаймне патѣ све то више отепчаю. Страшный о тому примѣръ видіо се за наше доба у самомъ Цариграду. Они исти, кои су подигли Персіанце протива свое браће, покушали су, да бы протива исте и гнѣвъ Османлія разпалили. И на то нѣе їй само фанатизамъ нагно, но и подло користолюбїе. Немогући они трпѣти да Армени, слѣдовательи друге цркве, умножаваю своя богатства, ураде, да буду скинути са нѣовогъ достоинства све оне Паше, кои држаху таке Армене за свое пѣнезнике: па и тимъ незадовольни, што су їмъ узроковали превелике штете, а многимъ и губитакъ читавогъ иманя, нешто новцемъ, а нешто лажнимъ тужбама тако напуне главу турскимъ великашима, и самому цару Махмуду, да онѣ, мыслећи да су му они невѣрни, изда на-

редбу, да сви Армени старогъ изповѣданія: люди, женѣ и дѣца, оставе до мало дана Цариградѣ, и упуте се къ Ангори, граду мале Азіе. То не то быяше, као отети оному невиному народу свакїи начинѣ живлѣня, и силомъ га на коначно сиромаштво дотерати: ерѣ онѣ е морао у то кратко време продати по никакву цѣну сва своя непокретна добра, оставити несвршене свое трговачке послове, изгубити веѣу часть новаца тамо и амо разсѣяны, надѣ свимъ тимъ поћи у мѣста непозната, безѣ тргованя, безѣ добытка. Видило се е тадѣ у Цариграду жалостно и гнусно позорїе, гдѣ Арменѣ ползуе се несреѣномъ Армена и купуе одъ нѣга за никакву цѣну найскуплѣ ствари; гдѣ му одриче примлѣный у заемъ новацѣ; гдѣ тражи по иностранимъ куѣама изгонѣногъ брата, и извлади га изѣ тайны склоништа, у којима се жалостникъ быо сакрїо, и предае га у руке власти; видило се е тежки жена помеѣати дѣцу по путовима, а люде умирати одъ гладїи и одъ жалости! То се све видило у Цариграду у деветнаестомъ вѣку! И да нѣе посредствовао Французскїи посланикѣ, кои е извѣстіо Султана о правомъ станю ствари, узео прогонѣне подѣ свою обрану, бы се несреѣна речене части народа извршила была. То е быо свирѣпный плодѣ фанатизма; то ће быти вѣчна ляга арменскому имену, а и людской нарави.

Изѣ почетка Армени су се служили грчкимъ и сирїячкимъ ѣзыкомъ у књижевнимъ и црквенимъ пословима. Само петога столѣтія Св. Месробѣ помоѣу нѣговога друга Руфїла сложїо е арменскїи букварѣ, кои и сада народѣ употреблява. У овому истому столѣтію живили су Моїзѣ Коренскїи, и Елизей, ова два гласовита поглавара арменске књижевности, люди великогъ знаня, кои су чистымъ и краснымъ ѣзыкомъ народну исторїю изписали. Дѣло првога допрло е до насѣ, и было е печатано год. 1828 у Млетцима, настоянѣмъ браће Мечитарске. Одъ Елизеа само намѣ е остало описанїе рата, кои су у прво доба христїанства Персіанци и Армени водили меѣу собомъ. У седмомъ вѣку Моїзѣ Галгандуни сачинїо е повѣсть Аговаѣа, старогъ едногъ народа, кои нѣе арменскимъ ѣзыкомъ говорїо: ово дѣло пронаѣено е у ечміазинскому монастыру год. 1838. Одъ истога списателя остала намѣ е и исторїя Албана, стары жителя садашнѣи држава Ширвана и Дагестана: оваї народѣ, премда маленѣ, быо е у свако време слободанѣ и гласовитѣ. Осмога вѣка горе-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

вспоменутый Іоанъ Оснѣнскій писао в свое танкоумне богословне препирке, коимъ в раздвои и ослабио свой народъ, у време кадъ, другчіе употребљаваюћи свое високо знаѣ, мого му в велике ползе принети. У деветомъ вѣку появио се в умобогатый богословацъ Машдоцъ, кои в многа дѣла написао, и онай жестокий Іоанъ VI. владика и повѣстникъ, кои в жалостно предузеће Оснѣнскаго окончао. У десетомъ вѣку изашо в на полъ Тома Арзеруни в са своіомъ исторіомъ Арзерунске куће, коя в кралѣвала надъ Васбораганомъ и едномъ часћу Курдистана. Асолнигъ исторіографъ, и Гргуръ Нарегази, великий богословацъ, и еданъ одъ найкрасниіи списателя арменски, освѣтлили су еданаестый вѣкъ, а дванаестый Матія изъ Едесе, кои в описао догаѣав крстоносаца, кадъ су ови држали Сирию: узъ Матию засяю в Нерсесъ изъ Лемпрона, знаменитый краснословацъ, кои се в толи племенито на Ромклійскомъ сабору показао. У дванаестомъ столѣтію Гргуръ Вгайсеръ сложио в списакъ арменски мученика; а Гргуръ Мацистро, осимъ многи ины дѣла, сачинио в и оно сѣванѣ о старомъ и новомъ завѣту, кое има тисућу стихова, а у сама три дана было в зготовљно. Мечитаръ изъ Ани-а, кои в писао о древностима Персіе, Георгіе и Арменіе, и Ананія Кирагаси огласили су се у тринаестомъ вѣку. Дѣла овы двоице списатели, коя су држана да су изгубљна, пре мало времена нашла су се међу старимъ рукописима монастыра арменски. У ово исто доба, ако се неварамъ, живио в и развиканый Вартанъ, еданъ одъ найвѣћи историка Арменіе. У слѣдећемъ вѣку Семпа, врховный войвода Леона првога, оставио в споменикъ свою догаѣая, што су се случила одъ времена последнѣга Какига (краля) све до нѣговы дана: полезно дѣло, али не краснымъ языкомъ написано. Амир-ел-Дулатъ изъ Едесе заключио в у петнаестомъ вѣку књижевну славу свога народа. Онъ в написао едно знаменито лѣкарско дѣло, у комъ говори о пореклу лѣкословія, и разсматра науке арабски, палдейски и грчки лѣвара.

Я овде нисамъ управо све назначио; но само епохе литературе арменске, и по едного или по два поглавита списателя, кои су ий произвели. Дугъ бы посао быо, потанко и обширномъ критикомъ описати ову богату литературу, коя се в са християнствомъ започела, и крозь читавы петнаестъ столѣтія саяно траяла. Гледаюћи на овай краткій мой описъ могло бы се

заключити, да в сва арменска литература единствено састояла изъ исторически и богословны производа, изузимаюћи дѣло Амир-ел-Дулат-а; али признаваюћи, да в гориреченимъ производима понайвише изобилствовало ово књижество, неможе се сумняти, да оно ніе узпѣло и у инимъ наукама, а нарочито, као што я мыслимъ, у звѣздословію, къ ученю кога сви су стари просвѣштени народи Азіе особитомъ любави пристаяли. Списатели Арменски морали су были радити такођеръ и на свимъ философическимъ струкама, па и на свима наукама одъ ины народа, а особито одъ Грка, израѣенимъ, будући да странне литературе, а грчка особито, нѣма су были врло добро познате, како се то види изъ толики превода црквины грчки књига, и изъ поарменчены дѣла Олимпіодора, Калимака, Андроника Родіанскогъ, Африканскогъ Юлія, Флавія Іозефа, и ины страны књижевника. Но нећемо се чудити, што сви арменски умни производи нису до насъ допрли, кадъ помыслимо на многочислене нѣнове политичне преврате, и на пораженія нѣновы књигоохраништа (библіотека), коя в найпре персіянско правительство започело, па за нѣямъ Алп-Арслонъ, а найпосле Тимуръ-Ленгъ окончао.

(Продуженіе слѣдуе.)

ПРИМѢРЪ СТРИПНІЯ.

Два господина врло флегматическогъ темперамента суерѣтну се съ коли, на којма су сами кочіяшили, на путу у едной врло тесной улици. Еданъ другомъ ніе хтѣо съ пута свернути. Найпосле еданъ одъ нѣи остави уздицу на страну, извади изъ сандучиѣа новине, те стане читати. Но онай се другій зато ни мало ніе изъ флегме покренуо, него му проговори: „Кадъ будете новине прочитали, я молимъ да ми ий дате на прочитаніе.“

Д. Аврамовићъ.

СРБСКА НАРОДНА ПЕСМА.

(Изъ найновиѣгъ времена.)

Полетише двіе птице вране,
Изъ Трнаве села поносите,
Са Чумиѣа поля широкаго,
Преко гора и преко дубрава,
И планине выше Ягодине.
Двіе птице ту се сувратише,
Ягодину шееръ поздравяше,

Вѣрномъ дружтву абаръ учинише,
 Бремїи писмо предадоше,
 Србо глава Ягодина беше
 И начелникъ цѣлогъ окружія;
 Кадъ онъ виде, што му кнїга каже,
 Гди га кнїга на мейданъ позыва,
 Да се брани уставъ и правица,
 Бремїи мило небыяше,
 Али му се ино немогаше,
 Брке гризе, оружѣ полаже,
 Одриче се чина и званія,
 Да се прође боя и мейдана.
 Одатле се птице подигоше,
 И ђупри абаръ учинише,
 Витка своя крила уздигоше,
 Те ю скоро птице прездише,
 Параѣину шеру допадоше,
 Башъ до двора главна капетана,
 По имену Ђорђевићъ Богдана.
 Ал' Богдана дома небыяше,
 Кусатога ђогу прояхаше;
 Изшетала люба Богданова,
 Изшетала, па ѣй запытала:
 „Бога вама, двіе птице вране,
 Одкуда сте одъ кога ли града,
 Куд' идете, кога ли тражите?“
 „Госпо наша, любо Богданова,
 Мы тражимо Богдан' капетана,
 Но мы нисмо двіе птице вране,
 Већъ смо, госно, два брата Србина
 Изъ Трнаве села поносита,
 Двіе слуге одъ два господара,
 Коя траже сиротиньска права,
 По имену Вучић' и Аврама,
 Што ће права даривати нама,
 Што су у два изпросили цара,
 Александра да учине княза
 И Србиї главна господара,
 Кой ће знати народъ управляти,
 И Србину свакомъ свое дати,
 Нечинити пизму и освете,
 Већъ све точке, што уставъ имаде.“
 Јоште они у рѣчи быяху,
 Ал' ето ти Ђорђевићъ Богдана,
 Ето, побро, змая капетана,
 На ђогату, ковию помамному,
 Подъ нѣмъ ђого дурновито скаче,
 Землю копа, баца на колаче,
 Покрїо га црномъ меѣдиномъ,

Заузdao ђемомъ одъ челика,
 Мамузомъ се неда додирнути,
 Окреће се и тамо и амо,
 Бѣлу пѣну преко себе баца
 Окол' пѣга пара се узвія;
 Капетанъ се по ђоги повіа,
 Ко аждая по мугну облаку.
 Хвала Србу оваквомъ юнаку!
 Два га Срба познат' немогаше,
 Еданъ другомъ тайно говораше:
 „Јо брате! аловита мужа,
 Страшно ти се по ђогату пружа,
 Рекао бы одъ стары юнака
 А именовъ Страинићу Бане,
 Но є турскогъ рува и оружја,
 Бѣо салукъ надъ очи стакао,
 Камедїа пала по рамена.“
 Вели еданъ: „Теби Боже хвала,
 Нїе л' ово одъ Удбине Рама,
 На когъ тужи Сїеньска краина?“
 Други каже. „Будалина Тале,
 Ил' одломакъ Релѣ одъ Пазара!“
 Тко бы чуо, пак' невѣровао,
 Нека пита великога мужа,
 На когъ Султанъ свою руку пружа,
 Башъ Вучића Тому Пешярића
 И сву Србску войску око цркве
 Поредъ шера и старе столице,
 Крагуевца и Дуда равнице,
 И одъ цркве поредъ Лепенице,
 Подъ Метиномъ брду поравнице;
 И некъ пита на друму Сушице,
 И одатле на пољу Петровцу,
 И Жабару тесноме Богазу:
 Пакъ ће познат' ђогу и Богдла,
 Вреди л' штогодъ Богданова шала! —

КНЬИЖЕВНА ВѢСТЬ.

Одъ некога времена почеле су кодъ насъ издавати се многе кнѣиге, кое су одъ обштега интереса. Тако међу другима овы дана ће изъ печатнѣ изићи одъ г. Димитрія Теодоровића преводъ гласовите Коларове кнѣиге о кнѣижевној узаимности славянски племена. Затимъ є г. Павле Јовановићъ обявио Србску Грамматику, коя обриче доста добра бити, ако и не башъ сасвимъ савршена. Ово є добаръ знакъ кнѣижевне марљивости у Срба; али списательска ревностъ безъ ревности публике слабо ће користити. Обе треба да се саведине, па тако народно благо подигну.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственой Кнѣигопечатнїи у Београду.